

Keszeg Vilmos

ZSURNALISZTIKAI NÉZŐPONTOK A NÉPI KULTÚRÁRÓL SZÓLÓ DISKURZUSBAN

Az elmúlt két és fél évszázadban a média diadalmas előretörésének és hatásának lettünk tanúi és haszonélvezői. A média megjelenése és elterjedése összetett folyamat: összefonódik a technika, a társadalom, a kommunikáció, újabban a mentalitás és az életforma történetével.

Megjelenése és elterjedése érintette a mindennapi élet keretét, szerkezetét és tartalmát. A médiának a (napi) rendszerességgel történő igénybevétele kitágította az egyén életvilágát, benépesítette médiahökökkel és -narratívumokkal, a napi aktivitásai közé beépült a média fogyasztása és a róla való gondolkodás és beszéd, mentalitásában, döntéseiben és mindennapi rutinjaiban megjelentek a médiából származó motívumok és sematizmusok. Elterjedése új nyilvánosságot teremtett: a társadalmi kommunikációban meghonosította, s fokozatosan uralkodóvá tette a tömegkommunikációt, megteremtette a diskurzus közegét és szabályait. A kultivációs felfogás szerint a kommunikáció nem csupán közlés, nem csupán interakció, hanem meghatározza, hogy mit tekintünk létezőnek, mit fontosnak, mit helyesnek, helytelennek, mit mivel összefüggésben lévőnek (Gerbner 1969, magyarul 2002).

A média új közösséget és közönséget hoz létre. A tömegkommunikáció modellje szerint különböző közegekben élő személyeket szólított meg; különböző közegekben élő egyéneknél alakított ki azonos meggyőződéseket és előítéleteket.¹

Professzionalizációját követően a média a közigazgatás, a végrehajtás és a törvénykezés mellett a negyedik hatalommá vált. A polgári értékeket érvényesítve reflektált az intézmények tevékenységére, feltárt, leleplezett, számonkért. Az újságíró rendre az újság érdekeivel azonosult: megjelent, következetesen érvényesült az a nézőpont, amely

1 Egyes társadalmak csupán a média révén kerülnek be a köztudatba. Ezért az újságírói nézőpont jelentősen meghatározza a róluk forgalomba kerülő képet. P. Champagne 1993, 95.

az újságot napról napra vonzóvá tette, s ezáltal kialakította a tőle való függést.

A média jelentősen megváltoztatta a tudás és az eszmék rendszerét és szerkezetét. Új eszméket fogalmazott meg, az eszméket újrafogalmazta, leegyszerűsítette, olvasói szintjére szállította le. Az eszmék népszerűsítésében újságírói szempontokat érvényesített: kihasználta az évfordulókat, nehezményezte az eszmék indokolatlan elfelejtését, az eszméket konfrontálta egymással, s ugyanakkor folyamatosan – mondhatni napról napra – lecserélte az érvényes tudást.²

A média különböző speciális médiumokon letétbe helyezi, tárolja a diskurzus szövegeit. Archivumként működik, visszakereshetővé teszi a lezajlott kommunikációs aktusok szövegbázisait.³

Szimbolikusnak tekinthető az a sajtótörténeti tény, hogy az első magyar nyelvű hírlap, a *Magyar Hírmondó* az első számban, 1782 januárjában a figyelmet a hagyományait szorgosan gyűjtögető európai népekre tereli: *Tudva vagyon, minémű nagy szorgalmatossággal gyűjtögetik az Anglusok és a Francziák, nem tsak az önnön magok eleiknek régi verseiket s énekjeiket, hanem a távoly lakozó népekeit is.* A felhívás szerzője a nyelvtudós Révai Miklós, aki Bécsben tartózkodva volt szemtanúja a népköltészet felfedezésének. Ettől a pillanattól kezdve a sajtó a folklór- és néprajzi gyűjtés egyik leghatékonyabb szorgalmazója volt (*Hazai s külföldi Tudósítások*, 1811; *Hasznos Mulatságok*, 1817, 1818; *Erdélyi Híradó*, 1844; *Nemzeti Újság*, 1844; *Csokonai Lapok*, 1850; *Pesti Napló*, 1851). Teret adott a felhívásoknak, s oldalait szívesen engedte át a népi szövegeknek, etnológiai és antropológiai jegyzeteknek (*Regélő, Életképek, Athenaeum, Emlény, Nemzeti Társalkodó, Hölgfutár, Délibáb, Vasárnapi Újság*).⁴ Tulajdonképpen nem csupán önzetlen segítségnyújtás volt ez: a népi kultúra, a népi mentalitás az a másik, ismeretlen világ volt, amely különtségével számot tarthatott mind az újságírók, mind a művelt olvasók kíváncsiságára.

A lapok szívesen tettek közzé népdalokat, népballadákat, mondákat. A befogadás okai különbözőek lehettek. A 19. századi sajtó az archívumok előtti időszakban a folklóralkotások letétbe helyezésének fóruma

2 H. Bausinger az akcelerációt, „az élmény ritmusának felgyorsulását” a nagyvárosi környezethez köti, míg a folyamategyensúly a népi világot jellemzi. H. Bausinger 1995 (1986), 89–96.

3 Ez a változás általában jellemzi a Gutenberg-galaxist. Barbier, F. – Lavenir 2004 (2000), 13.

4 Az első felhívások és forrásközlések összefoglalása: Ujváry Z. 2007.

volt, a kötetek és a kéziratok mellett. Kriza János és köre 1875-ig a székelyföldi gyűjtésből darabokat közölt az *Erdély*, a *Figyelő*, a *Fővárosi Lapok*, a *Hazánk s a Külföld*, a *Jónás Lapja*, a *Kolozsvári Nagy Naptár*, a *Korunk*, a *Koszorú*, a *Magyar Nyelvőr*, a *Magyar Polgár Nagy Naptára*, a *Növendékek Lapja*, az *Ország Tükre* hasábjain (Kriza J. – Olosz K. 2013, 696–702). Szabó Sámuel (1829–1905) 1858–1868 között a marosvásárhelyi, majd 1868–1896 között a kolozsvári református kollégium tanára volt. 1862-ben kezdeményezte az iskolában a folklórgyűjtést. Az évek során mintegy 900 folklórszöveg gyűlt fel. Közülük néhányat adott közre folyóiratokban (*Erdély*, *Erdélyi Gazda*, *Figyelő*, *Hölgyfutár*, *Jó Barát*, *Kolozsvári Közlöny*, *Kolozsvári Nagy Naptár*, *Korunk Tárcája*, *Koszorú*, *Magyar Nyelvőr*, *Magyar Polgár Nagy Naptára*, *Marosvásárhelyi Füzetek*, *Növendékek Lapja*, *Székely Nép*, *Székely Néplap*, *Székely Közlöny*) (Szabó S. – Olosz K. 2009, 685–715).

Az újságban való közlés előtt a folklórszöveg gyakran módosult. Kriza János székelyföldi gyűjtése második kötete tartalmazza az első kéziratban megőrződött, valamint a később publikált szöveget. A kettő közötti különbségben több, gyűjtői, nyelvapolói, pedagógiai és nem utolsósorban újságírói, szerkesztői szándék érhető tetten. A szövegen végrehajtott változtatások hang-, alak-, szókészlet-, mondat- és szövegtani jellegűek. A hangok, a szavak helyettesítése, a szöveg átfogalmazása, a szerkezet rövidítése vagy kiegészítése szolgálhatja mind a népnyelv és a népies szövegszerkesztés regionális sajátosságainak törlését, azaz a szöveg megnemesítését, a szépirodalmi és a zszornaliztikai közegben való forgalmazását, mind pedig a tájnyelvi sajátosságok hangsúlyozását, láthatóvá tételét.

Az általam elolvasott *Aranyosvidék* (1891–1940) című újság rendszerességével, következetességével állandósította a hagyományok és a múlt mint nemzeti-népi-paraszti és mint regionális értékek iránti kíváncsiságot és felelősséget. A hagyomány mint sajtótéma a lapban a következő motívumokban jelent meg: levéltári kuriózumok, a vidék neves szülöttei, a néprajzi irodalom új termékei, kiállítások, népművészeti tanfolyamok, néprajzi „rajz,” hangulatos szociográfiai leírás, népmonda, hagyományok gyűjtése, múzeumalapítás szükségessége. A lap rendszeresen reflektált mind az európai, mind az országos

mozgalmakra, kezdeményezésekre, eseményekre, mind a szűkebb régió hagyományainak állapotára.⁵

Most azonban a sajtó és a népi kultúra viszonyának újabb aspektusára kívánjuk irányítani a figyelmet. Arra, hogy érdeklődésénél és hatalmánál fogva folyamatosan reflektál a népi kultúrára, a népi kultúra elemeit egy számukra idegen világba emeli: a tájékoztató, a szórakoztató és nevelő anyagok kontextusába.

HAGYOMÁNYOK A NAPIHÍREK KONTEXTUSÁBAN

2017. január elsején a reggeli hírek az európai nagyvárosok újjévváró szilveszteri mulatságait vették számba. Az áttekintés a 2016-os évet domináló emigráns-válság kontextusába illeszkedett. Isztambulban az éjszaka folyamán egy bárban egy merénylő tüzet nyitott az ünneplő fiatalokra, támadása közel félszáz halálos áldozatot és közel ugyanennyi sebesültet eredményezett. A kölni szilveszterezőket több alkalommal molesztálták, a rendőrség mintegy ezer személyt tartóztatott le. A Realitatea Tv ebben az áttekintésben említett néhány szilveszteri jósló eljárást. Egy etnográfus számolt be a hagymakalendárium készítéséről. A bemondó általános szokásként említette meg, hogy éjfélkor az ajtót ki kell nyitni, hogy az eltelt év távozhassék a házból, a bőséget biztosítása végett pénzt kell tartani az asztalon. Hosszasan időzött el a télközépi ünnepek táján Moldvában még élénken gyakorolt állatalakoskodó szokásoknál, a télűző medve- és a kecskejátékok bemutatásánál; a megszólaltatott játékosok a szokás ősi és a maszkok több generációt kiszolgált voltát hangsúlyozták. Friss helyszíni közvetítés készült a Jászvásár központú megyében gyakorolt szilveszteri férfijátékról, a legények küzdelméről. Ruginoasa község legényei állatbórból készült hatalmas fejfedővel takarták el a fejüket, botokkal fegyverkeztek fel, s Vălenii és Delenii csoportnevek alá szerveződve kemény harcot vívtak egymással. Küzdelmük az ó- és az újév vetekedését jelképezte. Az elmúlt években a verekedés gyakran eredményezett súlyos sérülést, sőt halálesetet is. Emiatt a hatóságok 2011 óta szigorúan követik a fiatalok újévköszöntését, az agressziót megelőzendő. 2016-2017 fordulóján a beöltözött legények rendőri kísérettel látogatták meg a falu polgármesterét, hangoskodva bejárták a falvak utcáit. A riportban megszólaltatott rendőrök hangsúlyozták, hogy az 1991/60-as törvény szellemében civilizáltan kell ünnepelni. (1. kép)

5 Összefoglalás: Keszeg V. 2012.

1. kép. Legények szilveszteri küzdelme Ruginasán. AgoraPress, 2016. december 28.
<http://www.agorapress.ro/valenii-si-delenii-din-ruginoasa-arbitrati-de-jandarmii-de-la-gruparea-mobila-bacau/>

Ugyanezen a reggelen az M1 magyar televíziós híradó Erdélyből tudósított arról, hogy az új év első látogatójának férfinak kell lennie. A szentendrei múzeum etnográfusa a szokás új körülmények közötti továbbéléséről beszélt: az első sms-nek, telefonhívásnak is férfi részéről kell érkeznie. S egyúttal az újévköszöntés következtében előállt 90 alkoholmérgezésről és több, pirotechnikai eszközök okozta 19 tüzesetről számolt be.⁶

A HALOTTAK NYUGALMA ÉS A TEMETŐK SZENNYEZÉSE

A román nyelvű tévé- és rádióadók, újságok minden évben képes riportban számolnak be az erdélyi katolikusok és protestánsok november 1-jei, az ortodox felekezetűek virágvasárnapi temetőlátogatásáról. A média évről évre élénk figyelemmel követi a dél-romániai romák húsvét utáni rítusát. A Paștele Blajinilor, kishúsvét, a halottak húsvétja nevet viselő ünnep a feltámadás utáni második hét hétfőjén kerül sorra. A családok luxuskocsikkal, lószekérrel érkeznek, a temetőben, a sírok között asztalt terítenek, tűzhelyet rögtönöznek, húst sütnek, piros tojást törnek, kalácsot, süteményeket, italt fogyasztanak. A nagy mennyiségű és változatos élelmiszereket és az italokat hosszú asztalokra, valamint a betonból készült sírokra tálalják. (2. kép)

6 <http://www.szeretlekmagyarorszag.hu/szilveszter-alkoholmergezes-tuz-balesetek/>
 (Letöltve: 2017. január 1.)

2. kép. Halottak húsvétja. Iulian Bunila, 2014.

http://adevarul.ro/locale/buzau/video-gratare-printre-morminte-obicei-tiganilor-pastele-blajinilor-1_535e353a0d133766a829e9a9/index.html

2015-ben a PRO Tv esti híradója a következő mondattal indult: „Jókedv, füst és sült miccs a sírok között, hétfőn, a halottak húsvétján, azon a napon, amikor hagyományosan adományt (pomana) adnak a halottak nyugalmáért.” Majd beszámolt a Buzău, Ploiești és Galac városok temetőiben rendezett népünnepélyről, megszólaltatva a hangoskodás és a szemetelés miatt méltatlankodó román lakosságot is.⁷ Egy évvel korábban ugyanez a tévéadó a fenti három település mellett Brăilára szállt ki. A beszámoló szerint a cigányok a kocsikkal behajtottak a temető sétányaira, az ételeket a sírokra sorakoztatták fel, a disznó- és a báránysültet a temetőben készítették el. Egyik megszólaló szerint a füst nélkül a halottak nem tudnak részesülni a nekik hozott áldozatból. Egy második riportalaný szerint családja ezer tölteletet hozott a temetőbe. Galac temetőjéből a mentők 13 személyt szállítottak kórházba, alkoholkómában.⁸

Az *Adevărul Moldova* online lap riportere 2014-ben reprodukálta a cigány családok mentalitását. Ezen a napon a sírok megnyílnak, a halottak szelleme előjön a sírból és fogyaszt a feltálatl ételekből és

7 A 2015. április 20-i esti híradó: <http://stirileprotv.ro/stiri/social/chef-cu-gratare-si-miros-de-mici-printre-morminte-tiganii-au-intins-mesele-prin-cimitire-de-pastele-blajinilor.html>, (Letöltve: 2016. december 31.)

8 <http://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/ziua-gratarelor-din-cimitire-de-pastele-blajinilor-tiganii-din-toata-tara-au-afumat-mormintele-cum-cere-traditia.html> (Letöltve: 2016. december 31.)

italokból. A megszólaltatott riportalanyok szerint megnyugtató érzés a halottak közelében lenni és étkezni, felkínálni nekik kedvenc ételeiket. Egyik cigányasszony idős halottjának kedvenc ételét, a gombából készült finom falatait hozta el. Egy család egy egész berbécsot sütött meg és osztott szét a temetőben. A legszegényebb családok is igyekeznek bőséges asztalt teríteni.⁹

Az egyház szemet huny a temetőbeli étkezés felett. A papok a sírokat meghintik szentelt vízzel, de az étkezésen nem vesznek részt. A média viszont a rítust a kegyeletsértés, a csendháborítás és a köztéren való szemetelés vádjával illette, s megítélését az 1991/60-as törvény hatáskörébe utalta. A felvételeken szívesen szerepeltette a köznyugalomra felügyelő rendfenntartókat. Az online felületen követhető riportokhoz fűzött kommentek megoszlanak. Van, aki a sajátos hagyományok mellett áll ki, mondván, hogy a vallástól és a halottak emlékétől való eltávolodás sokkal ártalmasabb. Mások az egyház, a temetőgondnokság, a hatóságok beavatkozását sürgetik, s a médiát elítélik, amiért pogány kori rítusokat népszerűsít.

DISZNÓÖLÉS VAGY DISZNÓLÖVÉS?

Hagyományosan Disznóölő Szent András napjától, a román kalendárium szerint Ignác napján (december 20.) kezdődik a karácsony előtti disznóvágás. Románia 2007-ben vált az Európai Unió tagjává. S ezzel együtt az országban érvényessé váltak az európai rendelkezések. Ezek közül az egyik elrendelte az állat szenvedését megelőző disznóölés módját, a rögtönlő fegyverrel, elektromos árammal vagy széndioxiddal történő kivégzését. Eszerint a disznóölés eszközkészletében szerepelnie kellett a pisztolynak, s a böllérnek, a mészárosnak rendelkeznie kellett a fegyverhasználati engedéllyel (a törvény első változata 1974-ből származik, 74/577/CE számmal, majd végső változata a 93/119/EEC számú rendelkezés, romániai érvényesítése: MAAP nr. 425/19. 09. 2002, A.N.S.V.S.A 180/2006).¹⁰ A média lelkesen támogatta a rendelkezést; a képriportok szívesen időztek el a hagyományos disznóvágás „barbár” jeleneteinél. 2008. december 15-én megjelent az első újsághír a disznó „nem európai módon” történt feláldozása okán kiosztott

9 http://adevarul.ro/locale/buzau/video-gratare-printre-morminte-obicei-tiganilor-pastele-blajnilor-1_535e353a0d133766a829e9a9/index.html (Letöltve: 2016. december 31.)

10 <http://www.revista-ferma.ro/articole/agro-legislatie/de-ce-nu-se-mai-pot-sacrifica-animalele-ca-pana-acum>. 2010. november 9. (Letöltve: 2017. január 7.)

büntetésekről. Az Állategészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Igazgatóság (DSVSA) Arad megyei vezető munkatársa a következőképpen indokolta a döntésüket: „A disznókat brutális módon végezték ki, kalapáccsal vágják fejbe leszúrás előtt. Az érvényben lévő rendelkezések szerint speciális pisztollyal vagy elektrosokkal kell eljárni”.¹¹ A *Gândul* című újság *Kés versus pisztoly – dilemmák a disznó koporsójánál* című riportja egy berecki kiszállásról készült beszámolóban sorakoztatja fel az új eljárással kapcsolatos érveket. A 80 éves gazdasszony a következőképpen támad az udvarán pisztollyal megjelenő böllerre: „Úgy csinálsz, mint Hitler, lelőni akard? Én megszenvedtem a háborút, s te most a disznót is fegyverrel akard megölni?” „Mama, a disznó nem sír, ha pisztollyal lövöm le” – érvel a böllér. Családja úgy tartja számon, hogy őt a sors szemelte ki erre a foglalkozásra: édesanyja a disznóölés napján edénybe fogta fel a disznó vérért, ennek hatására rosszul lett, beindult a szülés és megszülte őt. 20 éves korában Németországban sajátította el az új technológiát. Egy lemhenyi mészárszék alkalmazottjaként Kézdivásárhely környékén teljesít szolgálatot. „A hetven éves öregek lehurrognak, nem tudom

3. kép. Disznóölés és közönsége 2013-ban.

<http://www.ziarulnational.md/foto-nicolae-botgros-si-ion-paladi-au-taiat-un-porc-in-romania/>

11 <http://stirileprotv.ro/stiri/social/primele-amenzi-pentru-taierea-zneuropeana-a-porcului.html> (Letöltve: 2017. január 6.)

meggyőzni őket. A fiatal gazdák azonban kíváncsian követik a pisztoly működését.”¹² Időközben Romániának sikerült meggyőznie az unió törvényhozó szerveit a nemzeti hagyományok megőrzésének szükségességéről, s ennek következtében csupán a higiéniai előírások tiszteletben tartása maradt érvényben.¹³ A faluturizmus kiépülése a vendégfogadás programjába illesztette a disznóvágást, a szertartás minden mozzanatán való részvételt, az ingyenc italok és falatok fogyasztását. A disznóvágás médiareprezentációja stratégiát váltott. Az új technológiával való disznóölés szorgalmazása lekerült a napirendről, az állat leszurásának mozzanata kiiktatódott a riportokból. (3. kép)

A VÁMPÍROK ÉJSZAKÁJA

Halloween október 31-e, az angolszász kultúrában gonoszjáró nap, a kísértetek és a boszorkányok ünnepe. Szimbóluma a gyertyával megvilágított töklámpás. A televízió az 1990-es évek végén ártatlanul kezdte közölni az amerikai klubok programját, majd hazai úttörő kezdeményezéseket népszerűsített. A kezdeményezők között élen jártak az angoltanárok, akik az iskolában ezt a napot szakrendezvényekre foglalták le. A gyerekek boszorkánynak, vámpírnak öltöznek, műsort mutatnak be. Ezen a napon Kolozsvárt nem szokatlan dolog kis boszorkányokkal találkozni a városok utcáin. Napjainkban a falusi iskolások is együtt ünnepelnek amerikai társaikkal. Az iskolás gyerekek mellett az egyetemisták hangolódtak rá a média kínálatára. Ezen az éjszakán álarcosjelmez szórakozásra kerül sor a bárokban, egyre változatosabb, látványosabb és hátborzangatóbb programokkal. Kolozsvárt 2014-től ez az éjszaka a Mystery Cluj Day program kiemelkedő időpontja. A jelentkezők éjszaka a bácsi erdőbe, az erdélyi Bermuda-háromszögbe kirándulnak, ahol mulatságra kerül sor.¹⁴ 2015-ben gyermekjátékok, jelmezverseny és horrorfilmek szerepeltek a programban. A rendezvény 400 érdeklődőt vonzott.¹⁵ Az RTV nemzeti tévéadó 2016-ban a Halloween-programok helyszínére irányította Bukarest lakóit (This is Halloween Party 2016, Halloween Moments Party, Noaptea Vrăjitoa-

12 <http://www.gandul.info/reportaj/cutit-versus-pistol-dilema-de-la-capataiul-porcul-ui-3669821>. 2008. December 18. (Letöltve: 2017. január 6.)

13 <http://agrintel.ro/43979/taierea-porcului-de-craciun-reguli-ce-trebuie-respectate-la-sacrificarea-in-gospodarie/> (Letöltve: 2017. április 5.)

14 <http://clujcapitala.ro/2014/10/cluj-provocare-de-halloween-evadeaza-din-hoia-baciu-ee-mai-bantuuta-padure-din-romania/> 2014. október 30. (Letöltve 2017. január 7.)

15 <https://cluj.com/evenimente/petrecere-de-halloween-in-padurea-hoia-baciu/> 2015. október 31. (Letöltés: 2017. január 7.)

relor – Petrecere & Târg de Halloween, Social Movement Halloween, STARS HALLOWEEN 2016).¹⁶

A Halloween-napi program Erdélyben összekapcsolódott a román hagyományokkal. A román média lelkesen építette bele, narrativizálta a Dracula-mítosz vámpirizmus-elemeit (Dracula-maszk, kosztüm, a vért imitáló vörösbor fogyasztása, Dracula koporsójában tölthető éjszaka). (4. kép) 2001-ben minisztériumi terv próbálkozott a román hagyomány intézményesítésével. A Segesvár mellé tervezett Dracula Park a világ első vámpírológiai központja lett volna, kutatóbázissal, múzeummal és szórakozó, sportkomplexumokkal, 500 hektáron. A terv lekerült a napirendről, elemei azonban szervesen illeszkednek különböző programokba.¹⁷ A média reflektálatlanul hagyta a halottak napja, a halottak napi temetővilágítás és a hirtelenül és intenzíven elterjedt Halloween különbségét. Emiatt előrelátható, hogy a fiatal generációk eltávolodnak a temetőlátogatástól, vagy vegyes érzésekkel vesznek részt benne.

4. kép: Drakula-animáció a törcsvári kastélyban, 2013.

http://adevarul.ro/locale/brasov/contele-dracula-vainvita-halloween-castelul-bran-1_5267d538c7b855ff566fa4a7/index.html

-
- 16 http://www.romaniatv.net/halloween-2016-ce-evenimente-si-petreceri-sunt-organizate-in-bucuresti_322234.html#n. 2016. október 29. (Letöltve: 2017. január 7.)
- 17 <http://www.actionari-dracula-park.ro/Parcul-in-moarte-clinica.html> 2005. augusztus 1. (Letöltés: 2017. január 7.)

KÖVETKEZTETÉSEK

A média olyan mértékben és szándékkal karolja fel a hagyományt, amilyen mértékben és célból szüksége van rá. Azaz: eszközként kezelve, zszurnalisztikai üzenetet kapcsol a hagyományhoz. A népi kultúrához kapcsolt zszurnalisztikai tartalmak koronként és szándékukban változatosak. A média a kezdetektől szerepet vállalt a hagyományok felfedezésében, biztonságba helyezésében és népszerűsítésében. Szerepet vállalt a múlt mint kulturális örökség újrafelfedezésében és tudatosításában, a régi = elavult, túlhaladott dichotómia újraértelmezésében.

A második világháborút követő kötelező ideológiák időszakában kiállt a lokális és nemzetiségi-kisebbségi kultúrák mellett; de ugyanilyen mértékben támogatta a hagyományok nemzetépítésre való erőltetett felhasználását, elítélte a vallásos és a naiv mentalitást, támogatta a hagyományos világ lebontását. A kommunista önkényuralom kiépülésétől kezdve a kisebbségi média a hagyományok gyűjtését és a folkmozgalmat népszerűsítette.

A technika korában nosztalgiával nyilatkozott az egyéniség- és közösségközpontú népi kultúráról. A reflektálatlan tárgyalásmód következtében azonban az aktuális események közé illesztett szokáselemek töredékesen, s emiatt hamis, általában negatív színben jelenítik meg a népi kultúrát. A globalizálódás korszakában az újmédia lehetővé tette a lokális kultúrák megjelenítését. Ezek népszerűsítésével alakult ki az a glokálitás, amely távoli hagyományokat különböző új lokalitásokba juttatott el (Halloween). És szintén a kezdetektől fogva a militáns gondolkodás fórumaként kritikus hozzáállással reflektált rá. Kifogásolta a hagyományörzés egyoldalúságát, anakronizmusait. Szóvá tette mind a hagyományok „törvényellenességét”, mind a hagyományokat korlátozó törvények hagyományellenességét.

IRODALOM

BARBIER, Frédéric – LAVENIR, Catherine Bertho

2004 *A média története. Diderot-tól az internetig*. Osiris Kiadó, Budapest

BAUSINGER, Hermann

1995 *Népi kultúra a technika korszakában*. Osiris-Századvég, Budapest (Eredeti kiadás: 1986)

CHAMPAGNE, Patrick

1993 *La vision médiatique*. In Pierre Bourdieu (dir.): *La misère du monde*. Paris, Edition du Seuil. 95–123.

GERBNER, George

2002 *A média rejtett üzenete*. Válogatott tanulmányok. Osiris Kiadó, MTA-ELTE, Budapest (Eredeti kiadás: 1969)

KESZEG Vilmos

2012 Borbély Sándor aranyosszéki folklórgyűjtése a 19. század végén. In György V. Imola – Keszeg Vilmos – Tekei Erika (szerk.): *A néprajztudomány története. Intézmények, kutatók, kutatások*. KJNT Évkönyve 20. KJNT, Kolozsvár. 205–228.

KRIZA János

2013 *Vadrózsák. Erdélyi néphagyományok*. Második kötet. Kriza János és gyűjtői körének szétszórta hagyatékát összegyűjtötte, szerkesztette, bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel közléteszi Olosz Katalin. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár

SZABÓ Sámuel

2009 *Erdélyi néphagyományok*. 1863–1884. Szabó Sámuel és gyűjtői körének szétszórta hagyatékát összegyűjtötte, szerkesztette, bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel közléteszi Olosz Katalin. Európai Folklór Intézet – Mentor Kiadó, Budapest – Marosvásárhely

UJVÁRY Zoltán

2007 A magyar folklórkutatás kezdetei. Gyűjtési felhívások. In uó: *Magyar folklórtörténet I–II*. Debrecen. I. 7–20.

Kék I., 2016 (80x80 cm, olaj, vászon)